

УДК 37.091.33:37.091.4(477)К. Ушинський+Г. Ващенко

ПРОБЛЕМА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ К. УШИНСЬКОГО ТА Г. ВАЩЕНКА

Галина П'ятакова

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул.Туган-Барановського, 7, 79005 Львів, Україна*

Розглянуто особливості визначення методів навчання в історичному аспекті. Подано різні підходи до класифікацій методів у сучасній дидактиці. Описано особливості методики пояснювального читання К.Ушинського. Розглянуто погляди Г.Ващенко на активні методи як дослідні, пасивні методи – методи готових знань. Акцентовано на поглядах учених-педагогів щодо активізації навчального процесу.

Ключові слова: метод навчання, класифікації методів, активні, напівактивні, пасивні методи, методика пояснювального читання, активне навчання, інтерактивне навчання, активізація навчання.

Постановка проблеми. У дидактиці з давніх часів і до сьогодні важливою проблемою є як визначення методів навчання, так і виділення сутності у підході до їхньої класифікації. У гімназійних підручниках, дидактичних рекомендаціях, педагогічних працях ХІХ ст. метод розглядають як мистецтво вчителя спрямувати думки учнів у потрібне русло та організувати роботу за планом.

У відомій праці Г. Ващенко “Загальні методи навчання” метод визначено як “шлях до певної мети або засіб досягнути її” [3, с.102]. Педагогічні словники метод традиційно подають як спосіб побудови і обґрунтування системи знань; як сукупність відносно однорідних прийомів, операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих розв’язанню конкретної задачі [8, с. 197]. У сучасних підручниках визначення методу подано вже через спосіб упорядкованої, взаємопов’язаної діяльності суб’єктів, спрямованої на розв’язання завдань навчання[5, с. 267; 10, с. 105].

Отже, за допомогою методу як головного інструменту педагогічної діяльності здійснюється взаємодія вчителя й учнів, досягається визначений результат, оскільки це – певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети.

Методи навчання розглядаємо як систему способів діяльності вчителя і учнів, викладача і студентів, яка спрямована на оволодіння знаннями,

уміннями, навиками і на виховання тих, які навчаються [6, с. 197]. Правильний підбір методів відповідно до мети та змісту навчання, вікових особливостей учнів розвиває їхні пізнавальні здібності, озброює їх уміннями й навичками використовувати здобуті знання на практиці, готує учнів до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд.

Аналіз наукових праць та публікацій з досліджуваної проблеми дає підстави для ствердження про ґрунтовне вивчення сутності методів навчання та їхньої класифікації. Традиційним у дидактиці був розподіл методів на загальні та спеціальні. Загальні застосовували у школі у процесі вивчення різних навчальних предметів; спеціальні – під час вивчення окремих дисциплін. У 20-х роках ХХ століття пошуки якихось нових, оригінальних методів навчання не мали успіху. Дидакти, учителі-практики повернулись до використання стандартних (класичних) методів, постала необхідність групування методів навчання за певними ознаками та налагодження між ними зв'язків. У 40 – 60-х роках сформовано традиційну класифікацію, яка розподілила методи на словесні, наочні, практичні (С. Петровський, Е. Голант) за пріоритетним джерелом передавання і характером сприймання інформації. У 80-х роках до класифікації додали ще одну групу – ігрові методи (В. Оконь).

У сучасній дидактиці відомі десятки класифікацій, які систематизують методи за різними ознаками: за характером пізнавальної діяльності (І. Лернер, М. Скаткін); за функцією (М. Данилов, Б. Єсіпов); за дидактичною метою (Г. Щукіна, І. Огородніков); за логікою передавання і сприйняття навчальної інформації (С. Шаповаленко); за ступенем управління навчальною діяльністю (П. Підкасистий, В. Паламарчук) тощо.

Класифікація, в основу якої було покладено цілісний підхід до діяльності у процесі навчання, зроблена Ю. Бабанським. Учений виділив такі групи методів: організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання й мотивація учіння; контролю, самоконтролю, взаємоконтролю і корекції, самокорекції, взаємокорекції в навчанні. Дослідження вчених-дидактів сьогодні спрямовані на розробку бінарних і полінарних класифікацій методів (А. Алексюк, В. Паламарчук).

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній літературі дедалі частіше коментують розподіл методів навчання на дві великі групи: активні й інтерактивні. Педагогічна спадщина К. Ушинського та Г. Ващенко надає можливість простежити, як формувався такий підхід до класифікації методів у дидактиці. У праці Г. Ващенко “Загальні методи навчання” знаходимо детальний аналіз пасивних, напівактивних та активних методів, які, на думку вченого, важливо застосовувати як у вищій, так і у середній школі.

В основу класифікації методів покладено неоднакові ролі, які виконують вчитель і учень у навчальному процесі. За умови, коли вчитель

відіграє “цілком активну роль” (підбирає матеріал для заняття, обмірковує етапи заняття, техніку подання матеріалу), а учень лише пасивно засвоює матеріал, були застосовані пасивні методи. У протилежній ситуації, коли “учень виступає в активній ролі, а вчитель тільки допомагає йому і створює сприятливі умови для роботи”, застосовували активні методи навчання. Отже, як бачимо, застосування активних і пасивних методів на заняттях залежить від мети, яку ставить перед собою вчитель: “при пасивних методах навчання він має на меті дати учням готові знання. При активних – виховати у них ініціативу й творчі здібності”. Такий підхід до “класифікації методів навчання дає змогу проаналізувати процеси мислення, що характеризують роботу учня під час навчання” [3, с.187].

Під час застосування пасивних методів зміст лекції безпосередньо залежить від викладача, він сам обирає тему з програми, планує роботу без участі студентів. Активні методи, застосовані викладачем, ставлять перед студентами проблеми, які розв’язуються “самостійними шуканнями” [3, с. 188]. Звернемо увагу й на три важливі моменти у застосуванні активних методів, які зазначає вчений. Учням пропонують спочатку здобути матеріал, потрібний для розв’язання певної проблеми. Потім вони його опрацюють, самостійно доходять певних висновків. Активні методи, це – передусім дослідні (пошукові) методи, які застосовують у вищій (*високій, за Г. Ващенко*) та середній школі.

Пасивні методи навчання називають *методами готових знань*, оскільки вчитель не вимагає від учнів самостійності в опрацюванні результатів та у висновках. Це наслідок праці вчителя. До таких методів Г. Ващенко відносить розповідь учителя, художнє й творче оповідання, лекційний метод.

У своїй книзі Г. Ващенко аналізує ще одну групу (категорію) методів – *напівактивні*, за допомогою якої відбувається поступовий перехід від пасивного до активного навчання. Вчений зауважує, що такі методи, як евристичний, активно-ілюстративний та лабораторний, вирізняються тим, що “активність учнів деякою мірою обмежується активністю вчителя” [3, с. 287].

Праця Г. Ващенка “Загальні методи навчання” надає нам також матеріал для розуміння важливості різних типів читання як активних методів навчання учнів. Значну увагу приділено методиці читання книги “вголос”, “про себе” у процесі засвоєння шкільних дисциплін, зазначено, що “учні не вміють читати швидко і з достатнім розумінням”. На сторінках праці ми знаходимо і ґрунтовний аналіз досвіду американських педагогів, які причиною слабкої техніки дитячого читання вважали неправильну організацію справи шкільного читання загалом. Школа має звертати багато уваги на читання “про себе”, “оскільки читання мовчки продуктивніше, ніж читання вголос через збільшення умов для спостереження, а значить, і для кращого засвоєння прочитаного”, –вважав Г. Ващенко [3, с. 218–220].

Оскільки читання у класі не має добрих результатів через неухважність дітей, він рекомендує засвоїти методику, яка розроблена для техніки мовчазного читання, так званих вправ, побудованих на принципі тестів: учням дають певні завдання і певний час, щоб його виконати.

У праці “Загальні методи навчання” Г. Ващенко приділяє увагу методиці роботи над книгою, яку розробляв український педагог К. Ушинський. “Методика пояснювального читання базується на розумінні Ушинським ролі мови в духовному розвитку людини. На його думку – мова, це найцінніша скарбниця національної культури: в ній відбивається світогляд народу, звичай, побут, народна психологія [3, с. 220]”. Як зазначає Г. Ващенко, мова також є “наймогутнішим зряддям культурного розвитку людини. В ній відбуваються культурні здобутки народу, його історія, світогляд та його психічні властивості. Це один з найдорожчих скарбів народу”. Тому “в навчальному плані загальноосвітньої школи має посісти почесне місце рідна мова” [3, с. 76].

Думка Г. Ващенко про рідну мову, яка “мусить стояти в центрі шкільного навчання”, “учні привчаються вдумливо ставитись до кожного слова, до кожного речення”, “опановуючи мову, ми опановуємо всі ці народні скарби” [3, с. 220], – споріднена з поглядами й К. Ушинського. Ця думка є надзвичайно актуальною для виховання й навчання української молоді сьогодні.

Вчений вимагав від вчителів-філологів розробляти методику грамотного письма, правильно підбирати тексти для граматичного аналізу, завдання якого “будити цікавість учня до рідної мови, вдумливе ставлення до неї, виробляти у нього літературну мову”. Г. Ващенко радив “брати текст для граматичних вправ з таких наших класиків, як Шевченко, Франко, Коцюбинський, Леся Українка”, “широко використовувати на годинах граматики український фольклор, в першу чергу, прислів'я і пісні, якраз на цих зразках учень буде вчитися розуміти красу й багатство рідної мови” [3, с. 148–149].

Важливою дидактичною проблемою, яку порушив К. Ушинський, є проблема навчання за допомогою художніх творів. Саме через художні твори дитина зможе побачити та відчути життя народу в різних його проявах, оскільки художній твір потрібно сприймати як вікно у широкий світ. Проте вчений пояснював педагогам складність читання художніх текстів без належної підготовки, без належного життєвого досвіду, без умінь сприймати художній текст.

Г. Ващенко як філолог також приділяв велику увагу аналітичній роботі над текстом, радив для “глибинного розуміння художньої мови і розвитку естетичного смаку вивчати слова, що становлять засоби образності мови, як епітети і метафори. Кожний епітет, кожна метафора містять у собі яскравий

образ, зрозуміти який ми можемо лише при ґрунтовному аналізі художнього твору й окремого слова” [3, с. 76].

Цінною рисою методу пізнавального читання, який розробляв К. Ушинський, Г. Ващенко вважає виховання ним навичок вдумливого методичного читання як перехід від часткового до загального. “Спочатку учні засвоюють окремі слова, далі зміст речення, розділу, цілої статті і, нарешті, основну її ідею [3, с. 222]”. У роботі знаходимо аналіз методики виховного читання (за методистом Балтоном), в основі якої – психологічні і педагогічні погляди Гербарта: формується інтерес до навчання, на ньому базується “певний запас уявлень, що утворює ґрунт для найкращого сприймання якогось нового враження” [3, с. 221 – 222]. Цінність методичних рекомендацій Г. Ващенка міститься у поєднанні методу пояснювального читання з виховним, який стосується спільної роботи над книжкою під безпосереднім керівництвом учителя, а також і з пізнавальним читанням [3, с. 223].

“Пояснювальне читання вимагає багато часу, – акцентує Г. Ващенко, – але при правильній організації його дає добрі наслідки, розвиваючи добрі здібності вдумливого читання, а також взагалі розумові здібності учнів” [3, с. 222]. Даючи високу оцінку методиці пояснювального читання К. Ушинського, Г. Ващенко звертає увагу і на недоліки читання художніх творів, яке призводило до втрати цілісності твору, через що “щезало й естетичне враження від нього” [3, с. 221]. Вчений зазначає також і те, що цей метод вимагає поєднання наочності зі словом вчителя, добору наочних посібників тощо.

У педагогічній спадщині К. Ушинського ми знаходимо методичні нотатки, як працювати з художніми творами. Праці вченого “Рідне слово”, “Дитячий світ”, “Керівництво для тих, хто навчає” не втратили свого значення для сучасних учителів-філологів і для викладачів методики літератури.

Поради К. Ушинського щодо формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей різного віку були теоретично обґрунтовані Л. Гурович, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Лещенко, Є. Лукіною, О. Монке (Україна), С. Чемортан (Молдова), Л. Таллер (Білорусь) та ін. Їхні праці стали теоретичним підґрунтям для формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей в контексті інтегративного підходу до використання різних видів мистецтва [1, с. 50–52].

Сучасні вчені-методисти розглядають художньо-мовленнєву діяльність як “полікомпонентний утвір” та виокремлюють чотири складові у процесі мовленнєвої діяльності учнів з художнього читання: 1) сприймання на слух та розуміння дітьми змісту художніх творів; 2) відтворення змісту і виконавча діяльність (декламування, відповіді на запитання, переказування, бесіда за

ілюстраціями, узагальнювальні бесіди, читання в особах тощо; 3) театралізована діяльність (інсценування, театральні вистави); 4) творчо-імпровізаторська діяльність (ігри-драматизації, ігри за сюжетами літературних творів, словесно-поетична творчість) [1, с. 45].

Життєвий шлях українських вчених-педагогів К.Ушинського і Г.Ващенко, як і доля їхнього наукового доробку, характеризують складний процес становлення передової педагогічної думки в суспільстві, у якому піддавалося репресіям вільнодумство, переслідувалася любов до мови і традицій, прояв відкритого почуття до народу. К. Ушинського примусово у 1862 році висилають на п'ять років до Швейцарії, Німеччини, Франції, Бельгії та Італії. Свої роздуми – спостереження за розвитком шкільництва, освіти, інноваційних методик він виклав у праці “Педагогічна подорож Швейцарією”, яка умістила сім статей “Листів із Швейцарії”. Ця праця, особливо “Лист четвертий. Берн. Елементарні, секундарні та вищі класи *Einwohner-Madchenschule*”, викликає у нас інтерес, оскільки також присвячена проблемі дослідження – активним методам навчання. К. Ушинський у своїй статті ретельно аналізує навчальний процес на уроках у жіночій школі Фреліха. Велике значення для розвитку пам'яті учнів К. Ушинський приділяв увазі, яка є слабкою і непостійною. Саме педагог повинен формувати увагу у дитини, привчити її зосереджувати увагу на предметі, який вивчають. Навчити дитину вчитися, за Ушинським, – “вчити її уроку”, “залишити урок в її душі” – один з головних і складних обов'язків педагогів-наставників у жіночій школі Фреліха.

Аналіз діяльності вчителів у цих закладах, методик їхньої роботи дав змогу К. Ушинському зробити висновок про значення словесних методів для активізації навчальної діяльності. Бесіду потрібно організувати так, щоби в ній брали активну участь усі учениці. Мистецтво наставниці полягає у тому, щоби на занятті “головна думка, факт уроку постійно повторювалися спочатку здібними дітьми, які добре навчаються, потім більш слабкими, розсіяними для логічного закріплення в їхніх головах нових думок і фактів”. Учений робить висновок про те, що за такою методикою навчання у класах немає відсталих учнів. Відповідно, таке викладання набагато складніше для наставника. Проводити “живу бесіду” важче, ніж просто провести урок, а потім на другий день опитати учениць [9].

Порівняймо погляди на активне навчання як інноваційний підхід в освіті двох учених, методики яких взаємодоповнювали одна одну. Г. Ващенко також бачить недоліки пасивних методів навчання, які не розвивають у дітей ініціативи та самостійної думки: “вчителіві повідомлення знань в готовому вигляді здається цілком природним і виправданим. До того ж психологічно спрацьовує і те припущення, що авторитарне навчання легше здійснювати вчителіві, ніж реалізувати техніку активного навчання... Адже

за умов передачі знань учням в готовому вигляді вчителю достатньо знати в певних межах якусь галузь (шкільної) науки і він... на коні!... Зовсім інша ситуація за умов активного навчання” [3, с. 31–32]. Отже, обидва вчених зазначають необхідність ретельної підготовки вчителя до заняття за активною методикою, складність його проведення.

К. Ушинський процес організації навчання у швейцарській школі і роботу наставниці порівнює з мистецтвом. Г. Ващенко прописує кожен крок діяльності вчителя-майстра під час активного навчання: “Тут треба збудити у дітей інтерес до предмету, організувати їх до роботи, зуміти скерувати на певний шлях, допомогти дітям, відповісти на їх запитання. Тут необхідна краща підготовка, ніж у випадку з пасивними методами, більше педагогічного такту” [3, с. 31–32].

Важливими, на нашу думку, є також роздуми К. Ушинського про низький результат навчання за традиційною методикою: лише десятий відсоток учнів, які вступили в молодші класи гімназії, здатні закінчити вищий клас, тільки третя частина вступала в університет, не завжди всі демонстрували високі знання. Причиною неуспішності К. Ушинський вважав задавання уроків для домашнього опрацювання, а як слідство – невміння наших учнів вчитися. За новою методикою, з впровадженням живої бесіди, дискусії, наставниця постійно направляє їхню думку в потрібне русло, виправляє їхнє мовлення таким чином, щоби “з кожним уроком, учень робив крок вперед в розвитку думки й володіння словом”. Тоді розвиток учня не буде відбуватися несвідомо, не потрібно буде “зусиллям виривати те, що дитина помилково і не усвідомлено зазубрила вдома” [9].

Аналіз навчального процесу в школі Фреліха надав підстави К. Д. Ушинському зробити висновки про специфіку методики, яка дає змогу постійно повторювати матеріал, повертаючись до старого і додавати до нього нове. “У результаті отримуємо не тільки значний розвиток думки, але й величезну кількість фактичних знань”. Досвід спостереження за навчанням у Швейцарській жіночій школі надав можливість вченому виокремити необхідні умови гарного викладання, які актуальні і сьогодні: “а) все навчання має відбуватися в класі не лише при вчителю, але й разом з ним, без домашніх уроків і задач; б) безперестанно має повторюватися старе з додаванням нового при кожному повторенні таким чином, щоби нове неодмінно будувалося на старому; в) по можливості зменшення щоденного уроку; г) по можливості зменшення річних задач у молодших класах та поступове збільшення їх у старших; д) на кожному річному екзамені потрібно опитувати вивчений матеріал з попередніх класів” [9].

Актуальним сьогодні є і висновки Г. Ващенко, які він зробив після ретельного аналізу “педагогічних течій як у теорії, так і в практиці” про тенденцію в навчальному процесі “до збільшення активності учня” [3,

с. 287]. Г. Ващенко пов'язує це з “розвитком великої індустрії”, зростанням промисловості, що приводить до потреби вміти самостійно орієнтуватися в життєвих завданнях і знаходити шляхи до їх розв'язання. Наведемо цитату, яка допоможе збагнути роздуми вченого-дидакта про зміну методів (сьогодні ми би зазначили, технологій) в освіті: “Тим-то педагогічна думка не могла спинитися на *напівактивних* методах і в новій стадії свого розвитку мусила була зробити ще один крок вперед в розумінні активізації навчання. Основна тенденція в цьому прагненні до збільшення активності учня в процесі навчання в тім, щоб кінець кінцем поставити його в становище, аналогічне становищу наукового дослідження” [3, с. 287].

Викладання в умовах реформування освіти дає підстави розглядати активне навчання як одну з інноваційних педагогічних технологій, яка сприяє інтенсивному розвитку пізнавальних мотивів, інтересу, креативних здібностей учнів у процесі навчання. Упродовж своєї історії активна модель навчання вирішувала такі завдання:

- збільшення обсягу інформації, що передавалася вчителем учням, з подальшим її просуванням і прискоренням процесів сприйняття;
- створення особливих психологічних і дидактичних умов навчання;
- зростання впливу форм контролю на управління навчально-пізнавальною діяльністю;
- застосування технічних засобів навчання.

Проблема пошуку методів активного навчання знайшла відображення у дослідженнях 70-х років ХХ століття. У працях відомих учених-дидактів І. Лернера, В. Коля, А. Матюшкіна, Т. Кудрявцева, М. Махмутова, М. Скаткіна та ін. виділено особливості активного навчання, на які звертав увагу Г. Ващенко у своїй праці “Загальні методи навчання” ще у 1927 році:

1. Створення примусових умов активізації мислення, за яких учень повинен бути активним незалежно від його бажання.
2. Активність учнів має бути стійкою і тривати протягом усього заняття.
3. Збільшення мотивації та емоційності учнів залежить від високої самостійності у прийнятті творчих рішень.
4. Постійний зв'язок між учнями і вчителем як опосередкований, так і безпосередній.

Активна технологія навчання охоплює поняття *інтенсифікація і активізація навчання*, що пов'язані між собою.

Інтенсифікацію навчання потрібно розглядати як передачу великого обсягу навчальної інформації учням за той самий час навчання та без зниження вимог щодо якості знань. Активізація навчання – це цілеспрямована діяльність педагога, яка спрямована на розробку таких форм,

змісту, прийомів і засобів навчання, які сприяють збільшенню інтересу, самостійності, творчої активності учнів у засвоєнні знань.

Зазначимо, що перше видання праці Г. Ващенко “Загальні методи навчання” побачило світ у Харкові (1927), табу з книги знято в бібліотеці ім. Вернадського лише 1997 р. [1; 3].

У сучасних умовах реформування освіти генеральним завданням інтенсифікації та активізації навчання є створення дидактичних і психологічних умов для осмислення цього процесу, залучення у нього учнів не лише на рівні інтелектуальної, але й соціальної й особистісної активності. Тому сьогодні активно впроваджують інтерактивну модель навчання, яка “уміщує, передусім, взаємодію тих, хто задіяний у навчально-виховному процесі, а також передбачає обов’язкову спільну діяльність учнів, оскільки саме через інтеракцію (“interaction” – з англ., де “inter” – взаємний і “action” – діяти): учень-учень, учень-вчитель і відбувається процес взаємонавчання: передавання знань, формування вмінь і навичок” [7, с. 7].

У сучасній школі (як у загальноосвітній, так і у вищій) педагоги поставлені в умови пошуку нових підходів до викладання матеріалу, організації взаємодії з учнями-студентами. Змінюючи процес передавання знань, педагоги активніше застосовують на заняттях такі методи, як “мозковий штурм”, “кейс-метод”, “потрфолю”, проблемні лекції, форми згорнутої дискусії – від круглого столу до дебатів, конференції, рольові ігри тощо. Вчителі і викладачі впроваджують у своїй практиці й такі форми міжособистісної взаємодії, як “снігова куля”, “техніка акваріума”, “кооперативне учіння”, роботу у мікрогрупах, які безпосередньо пов’язані з інтерактивними методиками. Не применшуючи той факт, що вибір методів навчання вчителем залежить від специфіки навчального предмета, співвіднесення їх з цілями та із змістом навчання, темою заняття, рівнем педагогічної майстерності вчителя, зазначимо, що методи активної та інтерактивної технологій відрізняються ще й способом (механізмом) та необхідністю їхнього впровадження в умовах конструктивних змін у навчально-виховному процесі. Підтвердження нашого спостереження ми знаходимо у розміркуваннях Г. Ващенко про перехід методів навчання з однієї групи в іншу: “Вся історія навчання й була якраз у постійному переході від пасивних методів до активніших, – пише автор. – Тому-то самий розподіл методів на пасивні й активні ми мусимо розглядати як умовний. Ті методи, що в давнину мали виключно пасивний характер, в нові часи, принаймні, у кращих учителів, набувають деяких рис активності” [3, с. 188].

Висновки. Отже, пошук нових методів, методик, підходів до викладання матеріалу, способів передавання знань учням був важливим для педагогів усіх часів, про що свідчить багатолітня історія дидактики. К. Ушинський і Г. Ващенко – педагоги-практики, які залишили нам у спадщину свій

величезний досвід, своє бачення навчального процесу, свої роздуми щодо правильного відбору до педагогічного арсеналу, творчої лабораторії методів, котрі сприяли би активізації учня як головного суб'єкта в тандемі учитель-учень.

-
1. *Богуш А. М.* Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, Т. М. Котик. – К., 2006. – 302 с.
 2. Ващенко Григорій Григорович // Українська педагогіка в персоналіях : у 2 кн. : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К., 2005. – Кн. 2 : XX ст. – С. 365–373.
 3. *Ващенко Г. Г.* Загальні методи навчання : підруч. для педагогів / Г. Г. Ващенко. – К. : Укр. вид. Спілка, 1997. – 415 с.
 4. Видатний національний педагог Григорій Ващенко : зб. матеріалів до 125-річчя від дня народж. / авт.-упоряд., наук. ред. А. Погрібний. – К. : Всеукр. пед. т-во ім. Г. Ващенко, 2003. – 64 с.
 5. *Мойсеюк Н.* Педагогіка : навч. посіб. / Неля Мойсеюк. – [5-те вид.] – К., 2007. – 656 с.
 6. Педагогика и психология высшей школы : учебн. пособ. / отв. ред. М. В. Буланова-Топоркова. – Ростов н/Д, 2002. – 544 с.
 7. *П'ятакова Г. П.* Технологія інтерактивного навчання у вищій школі / Галина П'ятакова. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 120 с.
 8. Словарь – справочник по педагогике / авт.-сост. В.А. Мижериков ; под. общ. ред. П.И. Пидкасистого. – М., 2004. – 448 с.
 9. *Ушинский К. Д.* Педагогическая поездка по Швейцарии. Письмо четвертое. Берн. Элементарные, секундарные и высшие классы Einwohner-Madchenschule [Электронный ресурс] К.Д. Ушинский // Собрание сочинений. – М., 1974. OCR Biografia.Ru. – Режим доступа : <http://www.biografia.ru/arhiv/82.html>.
 10. *Фіцула М. М.* Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.

**THE SPECIALITY OF TEACHING METHODS IN K. USHYNKY AND
H.VASHENKO EXPERIENCE****Halyna Pyatakova***Ivan Franko Lviv National University
Tuhun-Baranovskoho Str., 7, 79000, Lviv, Ukraine*

The speciality of defying teaching methods are examined due to historical aspect. Different approaches of methods classification in modern didactics were exposed. The peculiarity of the reading comprehension methodology by K. Ushynskij is analyzed. H. Vashenko's views towards active methods such as researching and passive methods such as methods of active knowledge were considered. The emphasize is laid on scientist's thoughts about activation of teaching process.

Key words: teaching method, methods classification, active, semi-active, passive methods, explanation reading methodology reading comprehension methodology, active learning, interactive studying, studying activation.

**ПРОБЛЕМА МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ
НАСЛЕДИИ К. УШИНСКОГО И Г. ВАЩЕНКО****Галина Пьятакова***Львовский национальный университет имени Ивана Франка
ул. Туган-Барановского, 7, 79005 Львов, Украина*

Рассмотрены особенности определения методов обучения в историческом аспекте. Представлены различные подходы к классификации методов в современной дидактике. Описаны особенности методики объяснительного чтения К. Ушинского. Рассмотрены взгляды Г. Ващенко на активные методы как исследовательские, пассивные методы – методы готовых знаний. Акцентировано на взглядах ученых-педагогов по активизации учебного процесса.

Ключевые слова: метод обучения, классификации методов, активные, полуактивные, пассивные методы, методика объяснительного чтения, активное обучение, интерактивное обучение, активизация обучения.

Стаття надійшла до редколегії 18.09.2013

Прийнята до друку 16.10.2013